

SLOVENIJA.

List 55.

V torek 10. maliga Serpana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Oglas o knjigoprodaji.

Med naj glavnimi zadržki našega jugoslavjanskiga knižestva bil je tudi ta, da nismo imeli rodoljubnih založnikov in knjigoprodajavcov. Kakor smo se pred malo časa v vsem terdno spali, da nas premočen glas posameznih rodoljubov izdramiti nije premogel, tako tudi v te reči. In ko smo se gibati in oči si otirati začeli, so se izdramili tudi nekteri spisatelji rodoljubivi, ki iz serca radi kako delce za podučenje nesrečnega in bedniga svojega naroda spišejo. Al kdo bo kaj takiga na svetlo dal, in kdo razprodajal? Eno ko drugo je za spisatelja pretežka in draga reč. Veselimo se tedaj, da nam se je kakor je bilo že u 2. listu oznanjeno, tukajšni bukvoez g. Živic (na velikim tergu ali placu, ulica S. Sebastiana u baron Cankovi hiši šte. 507) mož pojavil, ki bo gledaje na ta žalosten zadržek in napoto si priskerbel razne slavjanske knige, in v katerim, ako mu po roki in sreči gre, še dobimo morebiti po časi kaj več.

Preljubi Slavjani! vsak začetek je močno težka reč; de nam je takiga moža posebno v Terstu močno treba, vsak lahko vidi brez dolgiga razleganja; pomagajmo mu tedaj na noge, dokler bo sam lahko stal, in mu tudi mali privdank k ceni od reči, pri katerih mu založnik ne da dobička, za njegov trud in zgubljen čas ne zamerimo.

Za doseči svoj namen se je g. Ž. že raznim založnikom oglasil, in ima že iz Slovenskiga neke reči; tako ima že na prodajo; prelepe „Glase domorodne“ Tomana, poezije Prešerna, pesme Vodnika, Čbelice 5. knigo, Drobtince, Kemijo kmetijsko, Erasem iz jame, prva slovenska dogodivna pripoved, Blaže in Nežica, naj imenitnejša in najboljša kniga za nedelske šole, Zdravo telo naj boljši blago, Malavašiča slovensko slovnico za narod (katera se učiteljem narodnih šol močno priporoča), Janežič slov. Sprachlehre, Gramatika Potočnikova. — Po tem Fleišmanovi in Zentrihovi primeri za vadenje v pisanju. Posebno preskerbljen pak je s duhovnimi knjigami za naš narod; nije prostora, da bi imena vsih 30 do 35 raznih knjig pridjal. Imena in cena vsih tih knjig se najdejo u družtvenem stanišu na posebni tablici zaznamovane.

Tudi pričakuje iz Dubrovnika (Ragusa) in drugih ilirskih krajev dela; dozda ima v tim Preradovičeve pesmi, in neke malenkosti dalmatinske na prodaj; tudi bo on se po časi s kakim založnikom iz Beča itd. spoznal.

Kar se ne bo že gotovo najšlo, se da narečiti, to se ve; trud in marljivost on oblubi vsim ljubiteljem Slavjanstva.

Priskočimo mu tedaj, ljubi Slavjani; da nam se to upanje ne bi razkadilo, in da ne bi za tim sami sebe kriviti imeli, da smo iz nemarnosti tako lepo reč zginiti pustili.

V Terstu 20. Junia 1849. (Slav. Rod.)

Enakopravnost za Slovence.

Svojemu prijatelju, ki mi je 12. p. m. po slovensko pisal, sim po slovensko odgovoril. Imel sim mu poslati 3 zl., katere sim pismu perložil. Ker nisem hotel materniga jezika zatajiti, in se slovensine, hvala Bogu! več ne sramujem — se je ne sramujem, ker vidim,

da iz vseh cyropejskih narodov so le samo Slovenci, kateri naj veči čast od vseh drugih zaslužijo, ki so per povsodni prekuciji sami svojimu svitlimu cesarju zvesti ostali — in zato, ker sim hotel skazat, de se mojga materniga jezika nikoli ne sramujem, kakor so nas Nemci vajali, de bi ga zatajevali — sim tudi napis (Adresse) po slovensko storil. Kaj mislite, kakšen greh je to bil? — Ves plašen je zvečer moj služni me prosil: naj več ne storim napisa po slovensko, zakaj pravi, poštni vradnik ni po nobeni ceni hotel pisma vzet, rekoč da po nemško, laško, francozko, anglezko — al v katerim koli jeziku se vam polubé — se smejo napisi storiti, pa v slovenskim ne; „kdo? je neki,“ perstavil, „bo to razumel?“ Moj vbogi služni ima dobro četert ura hoda od pošte domú, začne taj prosit, de bi mu tega pota ne bilo treba storiti, in mili vradnik se vsmili; vzame pismo, mu da spričavni izpis (Aufgabs-Recepisse), pa mu tudi perporoči, de več ne pride s napisi v slavjanskim jeziku.

Ali je to naša nam zagotovljena enakopravnost? Slovenci, kateri hoče kakšno pismo po pošti odpraviti, more tedaj Nemca, Laha, Francoza ali Angleža poprositi, de mu napis stori, sicer njegoviga pisma na pošti ne vzamejo, in ne pošilajo. Al je to prav? Al mora to volja našiga mladiga svitliga Cesarja biti — tistiga Cesarja, kteriga vsi Slovenci iskreno ljubijo, za kteriga z veseljem v boj za njegovo pravdo hitijo, ino po jezer se jih poklati pustijo. To ne more biti! Zato bo slavjansko družtvo v Terstu prosilo, da se vsim poštnim uradnikom naporoči, in zapove, tudi pisma ne li s neškim, taljanskim, francozkim in anglezkim, temuč tudi s slavjanskim napisam brez zgovora in spotikleja prijemati ino pošilati.*)

31. Majnika 1840. (Slav. Rod.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Oznanilo častitim udam kranjskiga slovenskiga družtva.

S tekočim mescam malim serpanam se je začelo drugo leto zdaj samo literarniga slovenskiga družtva. Tisti gospodje udje, ki so letno plačilo le do maliga Serpana odrajtali, so tedaj prošeni, de naj za prihodnjo polovico, to je, do konca tega leta, — ali pa, če jim je ljubši, za celo leto, to je, do prihodnjiga maliga Serpana svoj polletni ali letni donesek pisarnici slov. družtva odrajtati blagovolijo. Domorođcam, ki mislijo vnovič družtvo pristopiti, se oznani, de v Ljubljani prebivajoči udje plačajo za pol leta samci 2 gold.; z rodovino 3 gold., zunajni pa 1 goldinar.

Odbor slov. družtva v Ljubljani

5. maliga Serpana 1849.

* Dunajske novine dajo na znanje, de je bilo ministerstvo iz vseh kronskih dežel može, ki imajo zaupanje dežele, poklicalo,

*) Čudno in prečudno le res, de je slavenaki jezik, tisti jezik, kteriga prevagayna množina prebivavcov Austrijanskiga cesarstva govori — austrijanskim uradnikom toliko kakor kitajski al indovski jezik!

kteri imajo predloge za odškodvanje grašinskih pravic po patentu 4. Sušca t. l. sestaviti. Za Česko in Moravsko deželo so ti predlogi že od Cesarja poterjeni, predlogi za Silezio in za Tirol so že tudi gotovi in se bodo v kratkim cesarju za poterjenje podali.

Ravno tako se bodo dela za Solnigrad, gornjo Austrijo, štajarsko in Krajnsko v kratkim dognale.

Za Koroško, Gorisko in Istrijansko je bilo treba še posebno v teh razmerah znajdene može poklicati.

Za doljno Austrijo je zlo težko znesik odškodvanja odločiti, vender se tudi tam delo koncu bliža.

Za izpeljavo patenta 17. Aprila 1848 in postave 7. Septembra 1848 v Galicii je bila posebna komisija sestavljena.

Kako de se bo ta postava (7. Septembra 1848) tudi na Dalmacijo obrnila, se ravno zdaj nabirajo priprave, de se bo prihodnimu dalmatinskemu deželniemu zboru načert postave predložil.

Upati je torej, de se bo cesarski razglas 4. Sušca t. l. v kratkim vresničil. —

*Tudi Südslavische Zeitung prinese izversten sostavek pod naslovom: Slovenski narod in ilirsko kraljestvo, v kterim se bravcam žalostna prihodnost Slovencev (in tudi Ljubljane) pred oči postavlja, ako se Slovenci iz svoje oterpenosti ne vzdignejo in tudi oni cesarju svojih želj ne razodenejo. Pa kaj vse to pomaga? Kar je pri nas čisto slavjanskiga, ne zamore kaj taciga zapopasti; kar je bolj omikaniga in učeniga, nema občutka za slovensko narodnost; in tako bo ministerstvo, česar se drugod ni derznilo, pri nas poskušalo, radeljenje v okrožja (Kreise, Departments). Bog daj drugači!

Novice iz Gorice. Včeraj teden so V. čast. Knezoškof bandero petiga bataljona Leopold v cerkvi sv. Ignaca blagoslovili. Pred veliko mašo so imeli kratki nagovor na pričijoče. Botra je bila gospa Thurn iz Pevme.

Goriška poštna urada je zlo nezmožna v slavjanskim jeziku, ker pisma pod slav. naslovom na dom pošilja, rekoč, de ne ve, kam so za poslati, kakor se je danes zgodilo: de ni umela, kaj je Celovec!

Tudi se je branila nasproti naročivne liste prijeti rekoč, nam še ta postava ni oznanjena bila. J. O.

Iz Gorenskiga. Resnično žalostno je slišati, kako de pri vsem prizadevanju rodoljubov vender še nemškutarstvo po Krajnskim zlo gospodari, in clo v božjih cerkvah svojo glavo prevzetno povzdiguje. Naj ti, dragi bravec! v spričvanje tega neslednje služi.

Bilo je dne 3. maliga serpana zjutraj, ko me moja pot do Kroparskiga terga na gorenskimi pripelja. Ravno je od cerkve Matere božje pri kapelci velki zvon veličastno v zrake brenčaje, k s. masi vabil; in de je praznik obiskanja Marije, sklenem taiste tud jez se vdeležiti. Hitro prisopiham na griček, in stopim v sprelepi in krasno okinčani tempelj kralice nebeske, kater je bil z pobožnimi Slovenci že čez in čez napolnjen. — Brunnih misel in veselja je kipelo moje notranje, ko se k s. masi pozvončka, in glasne orgle veselo po svetimu hramu zadonejo, ali z kako neizrekljivo otožnostjo se je napolnilo moje serce, ko se petje — po nemško prične! Tak

tudi tukaj, si mislim, ker bi mili glasi sprelepih, domorodnih pesem kristjane k pobožni molitvi napeljevati mogli, tud tukaj vlada prešerna nemškuta. *) Scer sta se zapela po povsodigvanju k moji tolažbi dva oddelka lepe slovenske pesmi „o marija lepši cvet“ pa kakor med dežjem solnce le toliko posveti, da se potem še bolj dež vlije, ravno tako mi je bilo še hujši pri sercu, ko se pri zavživanju zopet v novič nemška pesem goniti prične. Nevoljno in žalostno stopim po končani maši iz cerkve, milo Slovensino pomilovaje, kateri se tu nar svetejši pravica krati. O Kropa! Kropa! ne daj se vladati od majhne številke tvojih Ultra nemškutarjev, kateri clo v veže božje njih zveličavno nemčijo silijo, ampak, kakor si razvila nevstrašno slavlansko bandero v sredi tvojega terga, tako slavi tud v svojih cerkvah Boga z pobožnem domačem slovenskem petjem. Joža Orglovski.

Slav. Rodoljub razni tako le uzroke sedanjiga žalostniga stanja primorskih Slovencev.

Nar imenitniši dar božji, katirga človek po naravi ima, je njegov jezik. Ta ga nar bolj loči od neumne živine in divjačine, ga povzdigne čez vse pozemeljske stvari celo do angelov in Boga, in je edino sredstvo človeka človeku pridružiti, ga v družbi omikati in gladiti in ga samimu sebi in bližnjemu dopadljiviga in koristniga storiti, ker je duhovna obleka misel, želj in počutkov in zato nar večji razloček med narodi.

Od kod pa dobivamo, ljubi Slovenci, jezik, ali tiste besede v govorjenju, katire so tako imenitna obleka počutkov?

Ta imeniten dar dobivamo nar poprej in nar več od svojih staršev, kateri so nam za Bogam nar večji dobrotniki, v življenju nar sladkiši veselje in po njih smerti nar svetiši spomin še na zemlji. Kdor se tedaj svojiga materniga ali narodniga jezika derži, ga časti in brani, ta spoštuje, časti in ljubi svoje starše in vse deblo njih naroda, ta spolnuje po naravni in verni postavi IV. zapoved božjo. Kdor s nami naš narodni jezik govori in časti, časti in spoštuje v njemu tudi nas, naše starše in vso našo rodovino; kdor pa nam naš materni jezik krati, pači in zasramuje, ta nam krati, pači in zaničuje nar dražji spomin naših staršev in vsiga s nami po njih združeniga roda in je tako nar hujši nevsmlilnik njegov, ker ga po tem na ravnost pelja ne le v telesno sužnost, ampak celo v duhovno tamnico.

Kadar se mi Slaveni laškiga ali kakiga drugiga jezika prinaučimo in ga radi govorimo, tako častimo in razveselujemo ves laški ali kak drugi rod, čegav jezik govorimo, kar pa še le človek nar bolj živo spozna, kadar odločen od svojiga roda, med ljudmi ptujiga jezika živeti mora.

Ko je to res, kar vsak pravičen in vsaj po verhi obtesan po prigovoru: „Če si pozdravljen, pozdravi,“ lahko spozna; zakaj se ne bi tudi Lah in še drugi narodi, če s nami in od nas živeti hočejo, našiga jezika neučili, ali se ga vsaj prinaučiti zadjali, in po tem takim, kakor mi nih, njihove starše in rodovino, tudi oni v našim jeziku nas, naše starše in ves naš rod spoštovali? —

Tukaj glejte, strašno krivico in zasramovanje Slavenov! — Slaven se vsih jezikov rad uči, ali, ko se jih naučiti priložnosti ali zmožnosti nima, vsaj nobeniga ne gerdi in ne zaničuje.

Delajo pa drugi narodi, posebno Lah tako? žali Bog! kako nas Slavene pozdravljajo, kadar k njim pridemo, jih srečujemo ali blizo njih naš materinski jezik govorimo? Schiavo (suženj) je skoraj povsod naše po-

zdravljenje; parla da cristiani (govorite po kristjansko), naša čast, če njihoviga jezika ne govorimo, kakor de bi sami tisti kristjanskiga imena vredni bili, kateri laško znajo, in vsi drugi bi mogli njih sužnji in zraven še njih neverniki biti. Strašna prevzetnost in slepota! In vender vsak, kdor le poveršno Lahe pozna, mora spoznati, de skoraj noben rod na svetu take sleparije in zvijače v djanju nima, kakor ravno tolikanj razustni in širokoperni Lah.

Ali ne zamerimo mi Slaveni Lahom vsiga posebno besede „schiavo“ ne, ker je to besedo res Slaven do zdaj skoraj povsod mar več pa še tukaj v primorji po svoji neumno preveliki dobroti zaslužil. Suženj ali Schiavo namest Slavo, se imenuje prodana stvar, posebno v starih časih pred Kristusom, po živinsko prodani ljudje.

Tudi tukaj po prigovoru, kadar kdo kakiga ptujiga jezika ne zna in ga govoriti sliši, se pravi, de ga v njemu lahko prodajo, kakor se je res Slavenam godilo, de so bili do zdaj Laham prodani, kateri so s njimi kar in kakor so hoteli, malo boljši ko s živino delali in jih ravno zato in ne po krivici sužnje imenovali.

Ali ni pa morebiti res temu tako? Mi primorski Slaveni vse pisma v laškem jeziku, ker ga le malo in še to malo le redki razumemo in si jih zato le od Lahov pisati damo. Ali ni tudi res, de Slovenci za vsako potrebo le oderušne Lahe na posodo prosijo? Laške pisma po laški zvijači storjene v koliko sleparij in pravd nas niso že zaplele, in ko se bomo še laškiga, namest našiga sladkiga materniga jezika kar so svitli Cesar tako visokoserčno v našo nar večji čast in pomoč dovolili, še zanaprej služili, v koliko in kakšne zabave in težave nas bodo še zapletale!

Kaj je nam, razsodimo en malo, hasnila do zdaj laška prijaznost in hinavska dobrotljivost?

Primornih, kakor tudi še več drugih Slavenov splošna navada je, de gredo po malo prav zapušenim zgledu staršev, kadar jih kaka sila lovi, de jim toča, suša, itd. pridelke poškodje, kar se tako po gostim godi, v kaki bližnji grad, de bi na posodo dobili. In res, ni straha! sladko in prijazno bodo sprejeti; ali gorje! tudi nevsmleno, ako ravno sladko bodo tudi derti. Lah daje tukaj vbogimu Slavenu zastopiti, de mu dnarji, za kolikor ga prosi, na mesec ali leto toliko in toliko verzejo. Če mu tudi toliko od njih dati dovolji, kolikor mu lažnjivo dopoveduje, mu jih posebno lepim popisovanjam stare prijaznosti še s njegovim staršem dati obljubi, samo če ve, de ima dobre in prilične njive, travnike in lepe oljke.

Zdaj gresta še le h kakimu drugimu že s tem zastoplenim pojedježu, navadno klatnimu pismeniku, ter storita ne dolžno ampak prodavno pismo, od kakiga nar gorsiga zemljiša, ki po 3, 4 stotine in tudi more biti večkrat po tisuč zlatov velja, za toliko časa, kolikor se posojevavcu zdi, in — ako en sam hip do vzetiga časa s gotovim plačilam zamudi, se mu prodavno pismo zapre, de vbogi Slaven, ker more biti še od večih nesreč tlaččen plačati ne more, kaki kos zemlje, ki po 3, 4 stotine in tudi večkrat po tisuč zlatov ceni za 70, 80 ali k velikim za 170 zlatov itd. za vselej zgubi, ker Lah v svoji že pri-rašeni zvijači in neusmilnosti že poprej od 100 ali 200 na prodavno pismo postavljenih zlatov 30, 20 ali vsaj 10 odvzame in samih 70 ali 80 itd. zlatov pod imenom 100 da, de ga po tem, ko bi se kdaj skregala, za oderuha tožiti ne more.

Zraven te že tolikanje krivice mora vbogi Slaven še postavne obresti plačevati, mu purmane, kopune, pišeta, plečeta itd. nositi in se po ti strašni zvijači do gerla v dolgove s Lah pogrezniti, in — na zadnje, ker je zmiraj bolj stiskan in — to še le po veliki milo-

sti laškiga oderuha — na lastni domovini, na svojim očastvi njegov spolovnik (sočal) ostati.

Pristavimo zdaj ti strašni grozovitosti še zvijače in sleparije laških rokodelov, pri kterih se tukajni Slaveni v vsih svojih potrebah služijo, ker Slaveni tukaj niso skoraj nič druga kakor kopači in pastiri, posebno pa v primeru pravdarjev, lekarnikov, kupčevavcov in drugih tergovcov, samo draginjo kovačev.

Če kak Slaven spomlad eno matiko kupiti gre in jo prec plača, tako da kaj maliga več ko 2 zlata; če pa kovač do pridelkov pšenice, grozdja itd. čaka, tako mu jo stavi 3 zlate in tudi več. Ravno tako je tudi s lameži in s vsim drugim pri kmetiji potrebnim železjem. Če kdo Slavenov lamež z gotovino kupi, ga dobi še manj ko za 5 zlatov; če ga pa s pridelki plačuje, mu ga stavi kovač več ko 7 zlatov.

Razmislimo na daleč še zvijače pri tehtanji in meri pridelkov, ker Slaven rad vero da zato, ker jo ima, in pri vsim drugim laškim ponašanji s vbogim primornim Slaveni, posebno pa še zadnjič Spolovinstvo, v katiro so kakor Lahe valovi morja v Istrijo tako tudi vbogiga Slavena po zgoraj dokazani poti valovi laške odertije in krivice zanesli! Po ti poti in v družbi takih sosedov, je mogel tukajni Slaven v nič priti, gospodarstvo zgubiti in Laham na svojim očastvi na lastnih tleh, kakor persnik, pasterik ali Izmael ja res kakor suženj pod noge pasti.

Če je bila že do zdaj, pretresimo še en malo krivico spolovinstva, desetina in tlaka tako krivična in pregrešna, de jo je svitli Cesar sam overgel, tako mora biti tukajna in povsodna spolovina še desetkrat bolj krivična ker vsaki bolj lahko deseti del svojih žulov, kakor pa polovico zgubi. — Če primorni Lah svoje zemlje delati nemore ali noče, naj jo da po cesarski postavi 5 od 100 zlatov pravičniga cenitva v najem (fit), kakor so tukaj že nekateri bolj tankovestni in pravični delati začeli, in naj ne popije v svoji lenobi in hudobiji po spolovini polovico slavenskiga truda in kadar pridejo slabe leta, kar se tukaj tako rado nakluči, tudi vso njegovo trudno kri.

To so tedaj ob kratkim vzroki zatiraniga Slavena praviga sina in ne pasterika v Istriji, kakor se če daleč bolj vidi in sprčuje. Te vzroke sami vidimo in lahko s rokami prime-mo, katire vzroke tudi sami Lah s našim žuli in na naši zemlji obogateni tajiti ne morejo. — De bi se bile te krivice še godile in tako obožan truden Slaven v taki krivici in hudobiji ležečiga Laha še zastoja redil, so se Lah tolikanj zadjali in se še zadenejo, de bi Istria, Dalmacia in pol Krajskiga pod laško neusmileno oblast padle.

Nove sodniša in politiške okrajne na Koroskim.

Eno deželno sodniše v Celovcu.

29 okrajnih sodniš: Celovec mesto, Celovska okolica, Belak, št: Vid, Velikovec, Voflsberg, Pliberk, Gmind, Breze, Špital, Kerk, št. Lenart, Terbiš, Kapla, št. Pavel, št. Mahor, Feldkirchen, Stari dvor, št. Paternion, Doberlna ves, Kotje (Kötschach), Zgorna Bela (Obervellach), Grajfenburg, Winklern, Borovlje, Milštat, Svinc (Eberstein), Rožak, Podkloštre.

Sledeče so okrajne sodniša prvega reda, in zraven okrajne kaznovavne (zborne) sodniša za pregrehe:

Belak za se in Rožak, Podkloštre, Terbiš, Paternion in št. Mahor;

št. Vid za se in za Kerk (Gurk), Svinc, Stari dvor, in Breze;

Velkovec za se in za Kaplo, Bliberk, in Doberlna ves;

Voflsberg za se in za št. Lenart in št. Pavel;

Špital za se in za Gmind, Milštat, Greifenburg, Kotje, Zgorno Belo in Winklern (Kotje).

) Tudi v Ljubljani je tu in tam navada, de se ob nedeljah berž po slovenskim kersanskim nauku nemške litanije bero. Čudno, pa vendar rest! Sovražnik vstavne enakopravnosti A se pa v Gracarci ne sramuje terditi, de se v Ljubljani premalo po nemško pridiga! Vredn.

Celovec za se in za Celovsko okolico, Feldkirhen in Borovlje. Na tej podlogi je Koroško tudi razdeleno v sledeče okrajne poglavarstva (Bezirkshauptmannschaften) za političke oprave:

Celovec, Belak, št. Vid, Velkovec, Voflsberg, in špital; ter obsežejo ravno tiste zgoraj imenovane okrajne sodniša.

Stanovanje cesarskega namestnika bo v Celovcu. —

Izmed 29 okrajnih sodniš je 8 slovenskih: Celovska okolica, Velkovec Bliherk, Kapla, Doberlna ves, Borovlje, Rožak, Podkloštre.

5 namešanih: Celovec mesto, Belak, Terbiž, št. Mahor, Svinc.

16. nemških: št. Vid, Voflsberg, Gmind, Breze (Friesach), špital, Kerk, št. Lenart, št. Pavel, Feldkirhen, Stari dvor, št. Patermon, Kotje, Zgorna Bela, Greifenburg, Vinklern, Milstat.

Izmed 6 okrajnih sodniš prvega reda in okrajnih poglavarstvih je eno slovensko v Velkoven;

2 ste namešane v Celovcu in Belaku

3 so nemške: v št. Vidu, Voflsbergu in špitalu.

To so skovali, kakor pove Klagenfurtarca, povereni mož; to so med Slovenci taki, ki dolgo jope nosijo, in ne vejo kam s svojo slavo, da so nekaj nemških bukev prebrali, ino malo nemški lomijo: ti Slovenci, v dolgih suknjah marajo za slovenski narod, kolikor sa lanjski sneg.

Čujte modrovanje nekega takega dolgo-sukneža, ki je lani sedel in spal v deželni zboru. „Kako pa kej imate z vašo šolo v R: .“ vpraša ga neki pravi Slovenc v kavarnici. „O! pri nas v R. je vse terdo po nemško“ „mi smo ja Nemci“ odgovori tisti nemškutar. „Dro vem, da ste vi v šolo hodili, in se naučili, da nemško zastopite in govorite, reče mladi Slovenc dalej, pa povejte mi, koliko je v R. kantonu ljudi, ki so tako srečni kot vi, da bi tako dobro nemško znali, kot vi; morebiti, da jih je 100, 500 ja 1000; povejte mi, kaj pa so uni 12 tavžent? — Cel kanton vi nadomestujete; za cel kanton morate tudi govoriti; pod velikim greham ste dolžni, govoriti in terditi vselej ino povsod resnico, božjo resnico! Ne smete gledati na svojo lastno srečo in korist, alj pa na srečo nekterih posamesnih ljudi; temč srečo in korist celega kantona nosite v svojih rokah, pa tudi na svojej duši! Slovensko znajo vsi, tudi tisti, ki nemško znajo, alj več kot polovica je takih, ki nemške besedice ne zastopijo. Moj gospod! povejte odkritoserčno, alj ni taka? Dolgosuknež se potuhne, gleda po svojim klobuku in pošepa: „Gospod, prav imate, — taka je, Slovenci smo!“ —

Celovec 4. Juli 1849.

Hervaska in slavonska dežela.

Slavenski Jug piše: Osemstoletna grenka skušnja nas je čez in čez prepričala, da brez primerne političke samostojnosti ni za nas ne materialne ne duševne sreče, ne narodniga ne političkiga življenja in napredovanja. Dokler je bila Hervaska in Slavonska dežela prišivek Ogorske in Zagreb služabnik Pešte — kolika je bila to pri nas nevolja na vse strani! Poljodelstvo na narnižji stopnji, obertnosti ne duha ne sluha, umetnosti zapušene, znanstva brez podpore in varstva. Zato je vsak, ki se je za viksi duševno ali materialno veselje poganjal, od tod naprej bežal v Pešto, na Dunaj, v Pariz. S tem je postal naš Zagreb bolj podoben nepomenljivemu mesticu, kakor glavnemu mestu dežele.

Med tim pa je pri Madjarih vsaka veja dušniga razvitja čedalje veseliši rasla, ker je vsestranske podpore od vlade vživala. Zato je tudi Pešta v kratkim času postala središče ne samo materialniga, ampak tudi duševniga življenja. Kaj je tem uzrok?

Ni treba ga dolgo iskati. Med tim, ko so Madjari svojo domačo vlado imeli, ki se je za-nje skerbno potegovala, in vse, kar je madjarski narod povečati zamoglo, krepko podpirala; med tim, ko so se v ta namen po celim Ogorskim pod varstvom vlade primerne družtva osnovali in narodnost madjarska, narimenitnišer steber narodne veličine, na vse strani podpirala; je pri nas vse v mertvilu čemelo, ker nismo imeli domače vlade, banska čast je bila ponižana, in ptujci niso več za nas skrbeli. Ako bi ne bili toliko branili mali ostanki naših municipalnih pravic, zlasti pa narodnost našo, bi se bili že davno razlili po ti madjarski poplaviči kakor olje po vodi.

Zdaj že vsak spozna, da nam je treba domače vlade ako hočemo enako drugim narodom napredovati. Ker nam pa je Madjari dati niso hotli, smo se nad nje vzdignili, in se zdaj tisuč naših vojakov preliva kri na bojišju za to ideo.

Ali če se Madjarska prevzetnost potlači, in madjarskimu elementu pravične meje postavijo, se je močno bati, in vse nove naredbe avstrijskiga ministerstva, zlasti pa njegovi načert političke uravnave na to kaže, da nastopi za nas druga nevarnost, raztopiti se v nemškim elementu, in de domače vlade zopet ne dobimo. Namestnik kronske dežele bo samo ministeriju in ne deželi odgovoren. Tako bo nam namesti iz Pešte vse iz Dunaja hodilo, in mi bomo tam, kjer smo bili; in ptuji uradniki se nam bodo vsilovali. Zatorej videant consules itd. —

Ogorska dežela.

Dunajske novine pišejo: Iz c. k. glavniga stana v Babolni se zve, da so se bili tam 2. t. m. vsi oddelki (razun tretjiga, ki je pri Igmandu stal) proti Komarnim vzdignili, zvediti, kako močan de je tam sovražnik in taistiga v njegove terdnjave nazaj pahniti; — to se je tudi vse po sreči izšlo.

Pod varstvom svojih šancov je sovražnik boj pričel z 20 eskadroni in 50 štuki, kar pa našim vender ni dosti škode storilo.

Pešci sovražni se iz šancov niso upali.

Ena baterija pa, dersniši od drugih je skušala dalej stopiti, kakor so sovražni štuki nesli. Na ravnost se je zagnal regiment Lihstensteinovih lahkih konjnikov na-njo in jo je kljub hudimu strelanju zasačil in k armadi pripeljal. Baterija je imela 6 štukov. 4 sovražni eskadroni, ki so bili v pomoč pritekli, so bili nazaj verženi.

Svitli cesar je bil zraven pri celim boju in je prav zdrav. —

General Haynau povč v svoji razlagi cesarju dani od te bitve, de je sovražnik okoli 50,000 mož okoli Komarnske terdnjave imel.

Viksi vodja pohvali posebno generala Šlika in Volgemuta in ruskiga generaleitnanta Panjutina, dalej Behtolda in Simbsena.

Sovražnik de ima veliko zgubo; naši pa niso mnogo terpeli. —

Iz c. ruskiga glavniga stanu v Forro se zve: Po vseh napovedih, ki smo jih bili prejeli, so bili Madjari okoli 20,000 skupej spravili, de bi prehode čez Karpate branili.

V Miskolcu, ki so ga naše trume že 29. p. m. posedle, smo pa zvedli, de se sovražnik že vmikva in de že nima več kot 10,000 mož. Ker smo pa še nekaj časa čakati mogli, je bil en oddelik proti Tokaju poslan. Ti so zvedli, de je nekoliko puntarjev z 2 štukama v Tokaj odšlo, ga braniti in de tje tudi iz Debrečina 4000 mož hiti. Kakor hitro so se naši pokazali, je začela na levim bregu Tise postavljena baterija streljati. Naše topništvo je berž strel vernila in general Kovzencov je 2 regimentama Kozakov vkazal, postavljene sovražnika mimo iti. Ko so pa vidili, de so bregi reke prestermi, de bi se na konjih do reke priti zamoglo, se je okoli 400 kozakov oblačila in orožja znebilo in ju sabljo v pesti deržaje z majorjem Goubkinam od-

spred silno globoko reko preplavalo. To viditi so puntarji vtekli.

29. je bil most zopet postavljen in gospodari prehoda čez Tiso so se obrnili Rusi (25 bataljonov in 30 eskadronov) pod vodstvom Čedajeva proti Debrečinu, ki bo v kratkim v naših rokah. (Wien. Ztg.)

„Avstrijski Korrespondent“ zve iz Navesi, de je 32,000 Rusov pod vodstvom generala Sasa v Arvo (gornje Ogorsko) prišlo. Od teh je šlo 12,000 konjnikov 18. p. m. proti Cipsi, potlej 21. p. m. pa 16,000 v Turročko županijo v mesta Kremnico, Stjavnico in Bistrice. Ti so zadeli pri št. Martinu na Ogre in so jih razgnali ter 92 husarjev in honvedcov vjeli. Drugi oddelik pojde iz Arve proti Rosenbergu, kjer je še puntarska posadka vterjena. —

Od južne strani se zve, de Petrovaradinska terdnjava je sicer še v sovražnih rokah, pa vender v velikih stiskah in upanje je, de se bo kmalo podala.

Bem bi rad čez Tiso prišel in se z Percelo armado ali nje ostanki združil, ali ces. štuki mu ne pripuste mosta napraviti. —

Iz Pešte se zve, de je Košut s svojimi tovarši Pešto zapustil in proti Segedinu se podal. Košutovih rudečih bankovcev že tudi nihče več jemati noče.

Po dostovernih novicah zvemo iz Kronstadta 23. Junija od prihoda c. ruskih vojakov sledeče:

18. t. m. je prišel do avstrijske meje v slednjim oziru za vojsko izverstni peti oddelik ruske armade: glavna truma, pri kateri je bil viksi vodja general Lüdgers, pred Tömöški, 2. generala Engelhardta pred Törzburgski in 3. iz Moldavie pred Oytoski ozki prehod.

General Lüdgers se je 19. zjutri podal k prednji straži in je pustil dobro postavljene sovražnike (1000 mož z 2 štukama) naglo prijeti.

Če prav je sovražnik hudo streljal, je bil vender brez velike zgube prepahnen in tudi na Bredialu, kjer je pozneje poskusil, se obderžati ni mogel. Prednja straža je posedla to goro.

20. zarana so vzeli Rusi z napadom dobro vterjeno in branjeno postavljenje (Position) Keresten v Tömöškim dolu. Madjari so tekli na vse strani, preganjani od Kozakov. Tudi Rusi so veliko ljudi zgubili. Sovražnik je zgubil 100 mertvih in 150 vjetih, med njimi je tudi obrist Kis.

Tudi 4 topi, eno bandero in več voz priprave za boj. — Ob 1 ure je bila zlavna truma pred Kronstatam (Sibinjem) in se je vtaborila, ker se posadka v gradu (2 kompanij in 5 topov) vdati ni hotla.

21. se je z dobrim izidom na grad streljalo in zvečer so prišli poslanci, ki so za primirje za 48 ur prosili, ali general jim je to odbil ter jim rekel, de pusti posadko pri življenji, ako se do zjutri poda; če ne se bo grad z naskokom vzel. Na to se je posadka podvergla. Glavni stan generala Lüdgers je zdaj v Kronstadtu. General Engelhardt stoji pri Zaiden, kamor je čez Törzburg brez velikih zadržkov prišel. Od trume, ki iz Moldavie pride, se zavoljo velike dalje se nič ne ve. General Hasfort gre jutri nad Šeklerje z močno brigado. Pred 8 dnevi je bil tukej Bem, je pregledal prehode in bran navkazal; kje de je zdaj, nihče ne ve. Hrabra posadka v Karlsburgu je mende pretečeni teden nov naskok odbila. (W. Z.)

Ptuje dežele.

Nemška. Pruski vojaki na Badenskim dobro napredujejo. Nasprotna truma so se v Freiburg vmaknile.

Bavarski minister v. d. Pfordten se je iz Berlina nazaj vernil, v Berlinu mende se ni zediniti mogel.

Nadvojvoda Joan ni odstopil od provizorniga vladarstva, temuč se je le za nekej časa v Inspruk k c. Ferdinandu podal, od kodar pojde v Gastein v kop.

Laska. Rimsko mesto se hoče Francozam podvreči, ker se dalej braniti ne more. Pogoji predaje še niso znani.

Nepolitiški del.

Slovinci na Ogerskim.

Spisal P. Kozler.

Zapadne županije Ogerske kraljevine, med Donave in Muro, so v narodopisnim obziru ravno tako zanimiva kakor malo poznana okrajna. Skoz taisto gre izhodna meja nemškega jezika, in že zavolj tega zasluži, natančnejši pregledana biti; važniši in za to tudi zanimivši je, kjer mnogi česki, slovaški, hervaški in slovenski prebivalci o avstrijsko — štajersko — ogerski meji člene te verige staknejo, ki severne Slovence z južnimi veže, in mnogokrat je izrečeno predumljenje, da so v ti okrajni nekdanje Slovani prebivali, ki so bili pa od naselitb Madžarov in Nemcev še dalje bolj stisnjeni, prederti in v posamezne jezične osredke razdeljeni, zadostno poterdijo. Tako najdeš v Avstrijski nadvojvodini pod Anžo v okrožjih nad in pod Manhartskim hribom posamezne česke, slovaške in hervaške sela, v okrožju pod Bečkim logom hervaške sela, Cimov (Hof), Cindrov (Au) i. t. d.; v Požonjski, Možonjski, Sopronski, Železni, Zaladski in Simežki županiji Hervate, in v treh poslednjih tudi Slovence.

Tukaj podam častitim bravcem mali princ-sik k večji poznatnosti na Ogerskim živečih, in s Slovinci v štajerski in ilirski živečimi sorodnih Slovincov.

Med tim, ko prijazne pripomoči mnogih rodoljubov, posebno pa gosp. Krefta, mestnega kaplana v Radgoni, s hvaležnostjo opomin, ne morem želje zamolčati, da bi bistroumni ogledavec šege, navade in jezik naših po madžarskih skusbah in nar novjih tamošnjih bojnih razmerah tako globoko potlačenih rojakov popisal, in bogati zaklad njih narodne poezije sobral.

Ogerski Slovinci prebivajo v Železni in Zaladski županiji na 16 št. milj. široki okrajni, ktera proti severu reko Rabo, proti zahodu in jugu štajersko, in proti izhodu Novanski distrikt in terg Doljna Lendava za meje ima. Teško bi se v našem delu sveta narod našel, ki bi, tako majhin na številu in v svojem razprostranju, s tolikim sebi ptujimi rodovi skup živel, tukaj najdemo Slovence, ki se Madžarskiga dotika, med tim, ko proti zahodu, bi rekel, vogelni kamen k nemskim in romanskim narodu stori. Zapadni in južni del od ogerskih Slovencev posedene okrajne se skup derži in ni mešanih sel v njem najti; v severnim in izhodnim delu pa sela najdemo, v katerih Slovinci z Madžari in Nemci vkupno žive. Razun te okrajne žive Slovinci tudi še v Simežki županiji z Madžari pomešani v selih Büközd, Mihályd, Liszo, Path, S. Paul, S. Peter in Sand in v drugih.

Te Slovence ogerske vradne pisma po zmoti Vandale, ali Vandali in po madžarsko Vandaluzok imenujejo, in njih jezik je v diecezanskim imeniku Kiseške škofije (Stein am Anger, Sabaria) ko Vendo-slavica lingua zaznamovan, — oni sami se imenujejo Slovinci.

Od tih Slovencev posedena okrajna je proti severni strani gorata, kamnita in nerodovitna, proti južni nasprot plana in močvirna, kjer tukaj v Muro dereči potoki Pretoka (Lendava, Limbach), Černece i. t. d. večkrat čez bregove stopijo in polje, posebno okoli Sobote (Uisnitz), Turniša, Belatince in Černčove, potope. Nado pridniga seljana tukaj mnoge povodnji vničijo, ki tudi zdravju previvavcev teh krajev mnogo škode prinasajo. Razun znanih rek Mure in Rabe najdemo v ti okrajni še imenitniši potoke Dubeo, Kerke, Mokuža in Simečki potok.

Cela Ogersko — slovenska okrajna šteje okoli 170 tergov in sel, ki so 21 katoliškim in 5 protestantskim plebanijam (faram) pridružene. V natančnejši pregled teh posameznih far in imenitniših sel postavimo tukaj čisto — slovenske imena, katerim pridružimo v večji razumljivost tudi navadno madžarsko ali nemško ime. V političnem obziru leže fare te slovenske okrajne v Zaladski in Železni županiji, zato jih tudi tukaj v tim redu slediti pustimo.

Katoliške fare v Zaladski županiji:

Fara Bogojujina (madž. Bagonya) s seli Bukovnica (m. Bakonak), Filoc, Ivanec in Strelec; farna vas ima dva precej poznana živinska somnja. Blizo Strelca izvira na obrasenim griču pri lesenim križu studenc merzle vodice; pobožno ljudstvo mnogokrat, posebno pa na sv. Vida dan, k tem studencu zahaja in se z njega hladno vodo vmyva, ker si domišljuje, da potem glava ali oči boleti nehaljo.

Fr. Belatinci (m. Bellatincez), terg s nekaterimi predpraviciami in velikim gradom. Bolj imenitne vasi te fare so: Adrijanci, Bratonci, Dekležin, Ganica, Izekovci, Lipahoc in Melinee.

Fr. Černčoveci (m. Cserenesocz) blizo Mure z vasmí: gornja, doljna in srednja Bistrica, Žirkovci (m. Zsízsekszer) Ternje (Túskeszér.)

Fr. Turniša, terg z posebnimi pravicami in nekaterimi zidanimi hišami. Prebivalci tega terga prav revno žive, ker jih skoraj vsako leto povodenj obise; in nikjer toliko blata, močvirja in luž ni, kakor v ti okolici. Sela te fare so: Brezovci, Gumilica, Lipa, Nedeljica, Renkovci in Palina. Posledno je nar bolj obljudeno selo Slovencev v ogerski okrajni; šteje 160 hiš in 1190 prebivavcev.

Prebivalci tih far so samo čisti Slovinci.

V fari Doljna Lendava, ktera ima 3300 duš, so prebivalci le v selih Hotica, Kapca in Kot z 612 dušami Slovinci. Ti nimajo nobeniga duhovna, ki bi njih jezik razumel; tedaj hodijo v hervaške cerkve na nasprotni strani ležečiga Medjumurja k božji službi. Taka se godi tudi v farni vasi Dubrovnik (m. Dobronak) prebivajočim 30 Slovincem, in 519 Slovenskim prebivavcem tej fari pridružene vasi Kobilje (m. Kebele.) Vsi ostali prebivalci poslednje imenovanih dvéh far so Madžari.

(Dalje sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 509.

Vžitek je pravica, ptujo reč brez vsiga omejenja, z ohranjenjem bistva, vživati.

§. 510.

Porabljive reči niso same na sebi predmet rabe ali vžitka, ampak le njih vrednost. Z gotovim dnaram zamore opravičeni ravnati kakor mu je vseč. Če se pa vžitek ali raba kake že naložene istenge dovolji; zamore opravičeni le obresti terjati.

§. 511.

Vživavec ima pravico na vse, tako navadne kakor nenavadne dohodke; njemu gre torej tudi čisti prinesek rudniških deležev ki se z izpolnovanjem rudniškiga reda dobivajo in po gojzdnih pravilih sekane derva. Do zaklada, ki se v zemlji za vživanje odločeni najde, nima nobene pravice.

§. 512.

Za čisti prinesek se zamore pa le to imeti, kar po odbitju vsih potrebnih potroškov ostane. Vživavec prevzame tedaj vse teže ki so bile ob času dovoljeniga vžitka z služno rečjo zvezane, zatorej tudi obresti nanjo vpisanih isting. Njega zadevajo vse redne in memorredne dolžnosti ki se imajo od reči opravljati, kolikor jih z vžitki, v dobi vžitka prijetimi opraviči zamore; on nosi tudi potroške brez katerih se sad ne doseže.

§. 513.

Vživavec je zavezan služno reč kat dober hišnik, v tistim stanu v katerim jo je prevzel, ohraniti, in z doneski poprave, dopolnitve in naredbe oskerbeti. Če se pri vsim tem vrednost služne reči samo z postavnim vživanjem, brez zadolženja vživavca, zmanjša; on za to ni odgovoren.

§. 514.

Če lastnik stavbe ki so zavoljo starosti poslopja ali zavoljo kakiga naključja potrebne postale, na naznanenje vživavca z svojimi potroški oskerbi; je vživavec dolžan, mu po meri z tem poboljšanim vžitka, obresti potrošene istenge, poverniti.

§. 515.

Ako se lastnik tega lotiti ne more ali noče, ima vživavec pravico stavbo izpeljati in po dokončanem vživanju, kot vestni posestnik povračilo terjati; ali za vžitek ki mu je zavoljo opuštene stavbe odšel primerno odškodvanje terjati.

§. 516.

Vživavec ni zavezan stavb, ki niso potrebne, brez popolniga odškodovanja, perpu-stiti če bi ravno k pomnoženju doneska koristne bile.

§. 517.

Kar je vživavec brez privoljenja lastnika v pomnoženje obstojnih vžitkov obrnil, zamore odvzeti, povračilo še obstoječih, iz zboljšanja izvirajočih vžitkov zamore pa le toliko terjati, kolikor je opravnik brez naročila ga terjati opravičen.

§. 518.

K polajšanju dokaza vzajemnih terjatev, imata lastnik in vživavec poverjen popis vsih služnih reči napraviti dati. Če sta ga opustila; se predumi da je vživavec reč z vsimi k rednemu vživanju potrebnimi pritliklinami, v rabljivim stanu srednje kakšnosti prijel.

§. 519.

Po dokončanem vživanju tiče stoječi sad lastniku; on mora pa vživavcu ali njegovim dedičem, kakor vestni posestnik stroške v njega zadobljenje obrnjene, poverniti. Na druge vžitke imajo vživavec ali njegovi dediči pravico po meri časa vživanja.

§. 520.

Vlastnik zamore praviloma od k rabi opravičeniga ali vživavca le takrat zavarvanje bistva terjati, če se nevarnost razodene. Če se taisto ne da; se ima reč lastniku proti primernim odškodvanju prepustiti, ali po okoljsinah v sodniško oskerbnistvo dati.

§. 521.

Služnost stanovanja je pravica, za stanovanje pripravne dele hiše za svojo potrebo uživati. Ona je tedaj služnost rabe hišniga poslopja. Če se pa komu za stanovanje pripravni vsi stanovljivi deli hiše z ohranjenjem bistva brez omejenja v vživanje prepuste; je to vžitek hišniga poslopja. Po tem se ima jo zgorej dani predpisi na pravno razmero med opravičenim in lastnikom obračati.

§. 522.

Vselej obderži lastnik pravico, z vsimi deli hiše ki ne gredo prav za prav k stanovanju, ravnati; tudi se mu potrebno čuvanje čez njegovo hišo otežiti ne sme.

§. 523.

Glede služnost je dvojna tožbina pravica. Se zamore proti lastniku pravica služnosti terditi; ali pa se lastnik zoper prilošovanje služnosti pritožiti zamore. V prvim primerleju mora tožnik pridobljenje služnosti, alj saj posest taiste kot stvarne pravice; v zadnim primerleju mora on prilošovanje služnosti v svoji reči dokazati.

§. 524.

Služnosti vgasnejo sploh na tiste viže, na katere po tretjim in četrtem poglavju tretjiga dela pravice in zaveze sploh nehajo.

§. 525.

Pogin služne ali gospodarne zemlje vstavi sicer služnost; kakor hitro pa zemlja ali poslopje zopet v poprejšni stan pride, zadobi služnost zopet svojo poprejšno moč.

§. 526.

Če se vlast služne in gospodarne zemlje v eni osebi zjedini, neha služnost sama od sebe. Ako se pa pozneje ena teh zjedinenih zemljá soper odda, brez da bi med tem v javnih bukvah služnost izbrisana bila, ima novi posestnik gospodarne zemlje pravico, služnost rabiti.

§. 527.

Če je imetniku služnosti le časna pravica tistiga ki je služnost dodelil, ali čas na kateri je taista omejena bila, iz javnih bukev ali na drugi način znan biti mogel; neha služnost po preteku tega časa sama od sebe.

§. 528.

Služnost ki se komu do časa dodeli v katerim bo tretji odločeno starost dosegel, vgasne se le ob odločenim času, če je ravno tretji pred to starostjo vmerl.

§. 529.

Osebnosti služnosti nehajo z smertjo. Če so taiste izrečno na dediče razširjene bile; se pod tem v dvombi le prvi postavni dediči razumejo. Pravica pa ki je rodovini dodeljena preide na vse nje ude. Osebná služnost od občine ali druge moralne osebe pridobljena, terpi, dokler moralna oseba obstoji.

§. 530.

Stanovitne letne odrahtvila niso nobena osebná služnost, in se zamorejo torej po svoji naravi na vse neslednike prenesti.